

עפ"א (חיפה) 75649-12-24 - מוחמד סואעד נ' מדינת ישראל

עפ"א (חיפה) 75649-12-24 - מוחמד סואעד ואח' נ' מדינת ישראל מחוזי חיפה

עפ"א (חיפה) 75649-12-24

1. מוחמד סואעד

2. מחמוד סואעד

נגד

מדינת ישראל

ע"י פרקליטות המדינה

מח'

מוסמכים

באמצעות ב"כ עו"ד י' לוי

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

[21.01.2025]

כבוד השופט שלמה בנג'ו

ע"י ב"כ עוה"ד ס' אבו חוסיין

פסק דין

לפניי ערעור על החלטת בית משפט השלום בחיפה (כבוד השופט אחסאן חלבי) בת"פ 14951-12-13 מיום

26.12.24, לפיה נדחתה בקשתם של המערערים, להאריך את המועד לבקש לעכב את ביצועם של צווי ההריסה

ואיסור השימוש השיפוטיים, שניתנו בגזר הדין.

רקע והליכים קודמים

א. העובדות הצריכות לעניין הן כדלקמן:

ב. ביום 8.12.2013 הוגש כנגד המערערם כתב אישום לבית משפט השלום דכאן שענייננו בביצוע עבודות הטעונות

היתר על מנת להכשיר מבנה קיים למגורים ולאחרסנת משאיות, כל זאת בקרקע חקלאית מוכרזת, בניגוד ליעוד

הקרקע ותוך הפרת צו שיפוטי להפסקת הבניה לצו שיפוטי למניעת פעולות, במתחם קרקע המכונה "מקבץ סרקיס",

בחלקו הדרומי, באיזור צומת סומך (ראו סעיף 1 לכתב האישום).

- ג. כתב האישום ייחס למערערים ביצוע עבודות הטעונות היתר, ללא היתר, לפי סעיף 204(א) לחוק התכנון והבניה (כנוסחו טרם תיקון מס' 116, להלן: "חוק התו"ב"); ביצוע עבודות במקרקעין בסטיה מתוכנית מתאר, לפי סעיף 204(ב) לחוק התו"ב; שימוש בקרקע חקלאית, עבירה לפי סעיף 204(ג) לחוק התו"ב; הפרת צו שיפוטי להפסקת בניה, לפי סעיף 240 לחוק התו"ב; הפרת צו שיפוטי למניעת פעולות, לפי סעיף 249 לחוק התו"ב (ראו סעיף 37 לכתב האישום).
- ד. ביום 22.9.2016 הורשעו המערערים לאחר שמיעת ראיות בביצוע עבודות הטעונות היתר, ללא היתר, ובשימוש במבנים ללא היתר, לפי סעיף 204(א) לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965 וזכו מיתר העבירות (ראו פסקה 31 להכרעת הדין).
- ה. ביום 15.12.2016 גזר עליהם בית המשפט קמא עונשי מאסר מותנה, קנס כספי והתחייבות כספית. כמו כן, ניתן צו להריסת המבנים מושא כתב האישום וכן צו איסור שימוש בהם. עם זאת, נקבע כי צווי ההריסה ואיסור השימוש יכנסו לתוקף ביום 1.6.2019, אם עד לאותו מועד לא יקבלו המערערים היתר.
- ו. המערערים לא השלימו עם פסק הדין וערערו עליו. ביום 25.7.2017 דחה בית המשפט המחוזי את הערעור, הן על הכרעת הדין והן על גזר הדין (ראו עפ"א (מחוזי חיפה) 61318-01-17 סואעד ואח' נ' מדינת ישראל (25.7.2017)). בקשת רשות ערעור שהוגשה לבית המשפט העליון, נדחתה אף היא (רע"פ 6954/17 סואעד ואח' נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו] (26.12.2017)).
- ז. פסק דינו של בית משפט השלום הפך חלוט. חלפו עברו כחמש שנים מהמועד בו נכנסו לתוקף צווי ההריסה ואיסור השימוש, אך המערערים לא ביצעו את הוראות גזר הדין.
- ח. בחודש אוקטובר 2024 הגיעו נציגי הרשות עם שוטרים לאכיפת צווי ההריסה. בסמוך לאחר מכן, ביום 3.11.2024 פנו המערערים לבית המשפט המחוזי בת"א בתביעה לאכיפת הבטחה שלטונית שנסמכה על דברים שנטען שהוחלפו עם נציג חב' "חוצה ישראל". בית המשפט המחוזי בת"א מחק את התביעה תוך שהפנה את המערערים לבית המשפט השלום לעניינים מקומיים. במקביל פנו המערערים בעתירה מנהלית לבית המשפט המחוזי. במסגרת זו עתרו לעיכוב ביצוע צווי ההריסה ואיסור השימוש במבנים מושא פסק הדין החלוט. בית המשפט המחוזי דחה את בקשתם, תוך הפניה לקיומו של אפיק משפטי חלופי בדמות פנייה לבית משפט השלום שהוציא תחת ידיו את פסק הדין (ראו עת"מ 3195-11-24 סואעד ואח' נ' רשות מקרקעי ישראל ואח').
- ט. ביום 10.12.2024 הגישו המערערים לבית משפט השלום קמא, בקשה לעיכוב ביצוע צווי ההריסה ואיסור השימוש, וההחלטה הדוחה אותה, היא ההחלטה מושא הערעור שבפני בית משפט זה.

י. בליבת טענותיהם, חזרו וטענו המערערים, כי המדינה היפרה הבטחה שלטונית שנתנה להם. נטען, בדומה לטענות שהועלו במסגרת העתירה המנהלית שנדחתה, כי בחודש אוגוסט 2019 פנו אליהם, ואל תושבים נוספים במתחם, נציגי חברת "חוצה ישראל", לשם פינוי המבנים בהם הם עושים שימוש, לקבלת דיור חלופי נוכח הפקעת הקרקע, ותושבי המתחם נעתרו לפנייה זו. המערערים טענו כי הליכי ההריסה והפינוי עוכבו בשל מהלכיה של חב' "חוצה ישראל" ושוטרים שהגיעו לסייע בביצוע הצווים חזרו כלעומת שבאו לאחר שעודכנו במגעים עם חב' "חוצה ישראל". יא. לטענת המערערים, המדינה לא יכולה לדבר בשני קולות, מחד, לנהל איתם, לטענתם, משא ומתן לפינויים מהמתחם בתמורה לדיור חלופי ופיצוי, ומאידך, לבצע את צווי ההריסה ואיסור השימוש הנדונים. לשיטתם, יש בכך דופי, בדמות של חוסר תום לב מצד המדינה. עוד טענו כי בקשתם מעלה סוגיות חוקתיות, ועל כן ראוי כי בית המשפט ישמע ראיות.

יב. במאמר מוסגר, וכדי לסבר את האוזן, יצוין, כי ברקע הדברים החלטת מועצת מקרקעי ישראל מיום 26.2.2018 (מס' 1536), אשר עסקה ב"פינוי-בינוי", מתן פיצויים עבור קרקע ומחוברים במרחב חיפה והצפון, כשתכליתה לעודד פינוי מהיר תמורת פיצוי. תוקפה של ההחלטה היה עד 31.12.2022. אין חולק, כי המערערים לא פעלו לפי ההחלטה הזו, ולא מימוש אותה. המערערים ערים לכך שפג תוקפה של ההחלטה ביום 31.12.2022, אולם לטענתם אין לתלות בהם את האשמה לכך, תוך שהם טענו בדיון לקיומן של סיבות שונות לכך, בין היתר, משבר הקורונה. עד כאן המאמר המוסגר ובחזרה לנדוננו.

יג. המשיבה התנגדה לבקשת המבקשים לעוכב ביצוע הצווים השיפוטיים ועתרה לדחות אותה על הסף. יד. נטען לשיהוי רב בהגשת הבקשה, נוכח העובדה שפסק דינו של בית המשפט השלום שהורה על צווי ההריסה ואיסור השימוש הוא משנת 2016 והצווים שניתנו במסגרתו נכנסו לתוקף בשנת 2019. טו. מעבר לכך, ובכל הנוגע לטענת המערערים אודות הבטחה שלטונית, הוכחש הטענה כי ניתנה להם הבטחה כזאת, ומכל מקום נטען כי אין קשר בין אותה הבטחה שלטונית נטענת, לבין צווי ההריסה ואיסור השימוש, שאותם לא מקיימים המערערים מזה שנים רבות, תוך שהם ממשיכים לעשות שימוש אסור במבנים מושא גזר הדין החלוט, שהורה על הריסתם ואיסור השימוש בהם. החלטת בית משפט קמא

טז. כב' בית המשפט קמא דחה את הבקשה. תחילה הבהיר כי "מדובר במקרה חלוט, קל וחומר, כאשר ההחלטות ופסקי הדין בעניין זה, ניתנו על ידי שלוש ערכאות שונות, לרבות בית המשפט העליון" (פסקה יט להחלטה).

יז. לאחר מכן פנה כב' בית המשפט קמא ובחן את הבקשה על פי אמות המידה הנוהגות ביחס לבקשות מסוג זה, תוך שהבהיר, כי יש לעשות כן לאור נוסחו של סעיף 207 לחוק התכנון והבניה, טרם תיקון מס' 116 לחוק זה, בשל העובדה שפסק הדין החלוט מושא הצווים, ניתן טרם התיקון.

יח. כב' בית המשפט קמא הדגיש את הוראות ההלכה הפסוקה לפיה, ככלל, צו הריסה יבוצע במועדו, ואילו היעדרות לבקשה לדחיית המועד לביצוע הצו תיעשה רק במקרים חריגים ויוצאי דופן. עוד צוין, כי חרף הניסוח הגורף של הוראת החוק שהקימה בעבר את הסמכות להורות על עיכוב ביצוע צווים שיפוטיים, קבעה ההלכה הפסוקה, מבחן מצמצם לעיכוב ביצוע צווי הריסה, השמור למקרים חריגים ויוצאי דופן, מקום בו מצוי היתר בניה "בהישג יד מיידי" (פסקה כב-כג להחלטה).

יט. ביישמו עקרונות אלה על הבקשה שבפניו הבהיר כב' בית המשפט קמא כי המערערים לא הניחו בפניו תשתית ראייתית לפיה קיים היתר בניה בהישג יד, על אף שהנטל רובץ לפתחם. הודגש, כי חלפו שנים "לא מעטות מהמועד שבו המבנים היו אמורים להיות הרוסים". עוד צוין, כי במעמד מתן גזר הדין עיכב בית משפט השלום את צווי ההריסה ואיסור השימוש לתקופה בת שנתיים ומחצה, פרק זמן שאינו קצר, ועל אף זאת, לא הוצגו טעמים חריגים ויוצאי דופן המצדיקים עיכוב ביצוע הצווים "שאותם הם הפרו לאורך שנים ברגל גסה, ושעה שלאורך שנים אלו לא הוגשה כל בקשה מטעמם לעיכוב ביצוע הצווים". עוד הדגיש בית המשפט קמא כי המערערים לא הגישו בקשה לעיכוב ביצוע הצווים סמוך לאחר אותה התכתבות נטענת עם חב' "חוצה ישראל", על אף שחלפו להם מעט פחות משנתיים מאז המגעים איתם (פסקה כד להחלטה).

כ. אשר לטענת המערערים אודות הבטחה שלטונית של המדינה, קבע כב' בית המשפט קמא כי טענה זו אין בה כדי ללמד על קיומו של אופק תכנוני של המבנים מושא צווי ההריסה. בנוסף, צוין, כי אין קשר בין שני הנושאים, מה גם שהמערערים לא פנו בשום שלב לבית משפט בבקשה לעיכוב ביצוע הצווים. עוד צוין, כעמדת המשיבה, כי עיכוב ביצוע מן הטעם האמור, יכול להביא לדחיית ביצוע הצווים עד אין קץ, "כאשר כבר חלפו להן שנים מהמועד בו היו אמורים להיות מבוצעים" (פסקה כח להחלטה).

כא. אשר לבקשת ב"כ המערערים לשמוע ראיות קבע בית המשפט קמא, כי לא היה מקום, לקיים בירור עובדתי לטענת ההבטחה שלטונית הנטענת, בשונה מבירור ביחס לאופק תכנוני מיידי, ככל שהיתה היתכנות וטענה שכך הם פני הדברים.

כב. על יסוד האמור דחה כב' בית המשפט קמא את הבקשה ומכאן הערעור שבפני בית משפט זה.

טענות המערערים

כג. בדיון בפניי חזר ב"כ המערערים המלומד, עו"ד אבו חוסיין, על הטענות שהעלה בפני בית המשפט קמא, תוך שהוא חוזר מדגיש וטוען, כי ניתנה למערערים הבטחה שלטונית על ידי בחור בשם צבי יושע, נציג חב' "חוצה ישראל", שלטענתו פעל גם בשם המדינה, והבטיח למערערים הבטחות שונות ביחס לקרקע שהם אמורים לקבל בשפרעם, כנגד הפקעת הקרקע שלהם בצומת סומך, שעליה ממוקמים המבנים מושא צו ההריסה, לרבות עיכוב ביצוע הצווים השיפוטיים.

כד. ב"כ המערערים המלומד טוען, כי היה על בית המשפט קמא להזמין את אותו נציג של חב' "חוצה ישראל", ולשמוע מפיו את אותה הבטחה שלטונית, שעל בסיסה מבקשים המערערים לעכב את הביצוע עד אשר ייערך איתם הסדר אשר יבטיח שכנגד הקרקע המופקעת הם יקבלו קרקע לבניה. יצוין, כי המערער עצמו ביקש לומר לבית המשפט, כי הבטחה לו קרקע בשפרעם, והוא היה מתפנה מהמקרקעין בשכונת סרקיס, בצומת סומך, והורס את המבנים, לו היתה המדינה מקצה לו קרקע לבניה.

דיון והכרעה

כה. לאחר ששמעתי את טענות הצדדים ועיינתי בכתבי טענותיהם ובהחלטת בית המשפט ובמכלול החומרים הרלוונטיים, נחה דעתי כי דין הערעור להידחות.

כו. אין חולק כי כב' בית המשפט השלום פסק עוד בשנת 2016, במסגרת גזר דין שניתן לאחר הרשעת המערערים, כי עליהם להרוס את המבנים הלא חוקיים, תוך שאסר עליהם את השימוש במבנים אלה. כב' בית משפט עיכב את ביצוע צווי ההריסה והשימוש עד לשנת 2019, כדי לאפשר למערערים להוציא היתר כדון, אם ניתן לעשות זאת. מאז ועד היום, לא ביצעו המערערים את הוראות פסק הדין, ועד לפנייתם בשנת 2024 לערכאות השונות, לא הגישו לבית משפט השלום, כל בקשה לעיכוב הביצוע.

כז. נמצא, כי גזר הדין מושא צווי ההריסה ואיסור השימוש, חלוט מזה מס' שנים, תוך שהמערערים לא מקיימים את הוראות הצווים שניתנו במסגרתו.

כח. כלל יסוד הוא במשפט, כי הפונה לסעד שיסודו בטעמי צדק, עליו לפנות כשידיו נקיות, לאמור, אין העותר לסעד יכול לפנות לבית המשפט שעה שהוא בעצמו חוטא בחוסר ניקיון כפיים (בג"ץ 521/92 גרינברג נ' שאקי, 6.7.1992); בג"ץ 421/86 אשכנזי נ' שר התחבורה, פ"ד מא (1) 410, 409 (1987); בג"ץ 6136/06 פרי נ' היועץ המשפטי לממשלה, בפסקה 21 והאסמכתאות שם (10.9.2006).

כט. בנדוננו, כפי שקבע כב' בית המשפט קמא, המערערים מפירים במשך שנים את צווי ההריסה והשימוש, שהוטלו עליהם בגזר הדין משנת 2016 שהינו חלוט. הם לא הרסו את המבנים הלא חוקיים, כפי שהצטוו, ואף הגדילו לעשות וממשיכים לעשות שימוש במבנים הלא חוקיים, בניגוד לצו האוסר זאת, וכל זאת חרף הרשעתם בעבירות אלה.

ל. בהקשר זה נקבע לא אחת ע"י בית המשפט העליון, בתחום עבירות הבניה, כי "פעולה של עשיית דין עצמי ובקשה למתן סעד מן הצדק, צרות הן אחת לרעותה, ואינן יכולות לדור זו עם זו בכפיפה אחת" (בג"ץ 7013/21 אבו זיתון נ' ראש המינהל האזרחי, פסקה 7 [פורסם בנבו] (18.11.2021); בג"ץ 5116/22 עמור נ' מנהל יח' הפיקוח במנהל האזרחי ואח' (22.9.2022), שם העותר הקים מבנה שלד, במקום עליו חולשת הוראת איסור בניה, ועתירתו נדחתה בין היתר בשל אי ניקיון כפיים (ראו שם, פסקה 7, דברי כב' השופט מינץ). די היה בכך כדי לדחות את הערעור.

לא. זאת ועוד, פסק הדין שהרשיע את המערערים וכלל את צווי ההריסה, אושר בבית המשפט המחוזי ובבית המשפט העליון שלא מצאו להתערב בו. המערערים היו ערים לכך ומשהפך פסק הדין חלוט, החליטו לתקוף אותו בדרכים משפטיות עקיפות ומגוונות.

לב. בשלהי 2024 פנו המערערים לבתי המשפט המחוזיים השונים, בעתירה מנהלית ובתביעה אזרחית, תוך שעתרו במסגרתן לסעדי ביניים לעיכוב ביצוע צווי ההריסה ואיסור השימוש. הליכים אלה נמחקו ע"י בתי המשפט, תוך שהמערערים הופנו לבית המשפט השלום שנתן את הצווים.

לג. ברם, פנייתם לבית המשפט השלום לקתה בשיהוי ניכר, והוגשה בחודש נובמבר 2024 לבית המשפט קמא. מעבר לכך, וזה העיקר, הבקשה שהוגשה נעדרת תשתית ראייתית, שבכוחה להקים טעמים מיוחדים וחריגים, כדרישת הפסיקה, לעיכוב ביצוע צווי הריסה שיפוטיים חלוטים (רע"פ 8220/15 כפאיה נ' מדינת ישראל (27.12.2015); רע"פ 9035/16 דאוד נ' מדינת ישראל (24.11.2016)).

לד. אין בפי המערערים טענה לאופק תכנוני ואופק כזה גם לא קיים, ואף מטעם זה אין מקום לעכב את ביצוע הצווים השיפוטיים החלוטים.

לה. אשר לטענת המערערים בדבר קיומה של הבטחה שלטונית-מנהלית לפיה יעוכבו הצווים עד לאיתור קרקע לבניה עבורם. על פי ההלכה הפסוקה, לשם הוכחת קיומה של הבטחה שלטונית, יש להוכיח כי אכן ניתנה הבטחה באופן מפורש, ברור וחד משמעי, שאינה בגדר הצהרת כוונות כללית של הרשות (ראו: בג"ץ 3975/95 קניאל נ' ממשלת ישראל, פ"ד נג(5) 484, 459 (1999); בג"ץ 7474/05 העמותה לקידום ויישום יום חינוך ארוך נ' משרד החינוך, התרבות והספורט, פסקה 6 [נבו] (19.6.2006); ע"א 3781/07 אליהו נ' הוועדה המקומית לתכנון ובניה פתח תקווה, פסקה 24 [נבו] (31.5.2009)). כמו כן, תוקפה המשפטי המחייב של אותה הבטחה מותנה בכך שנותן ההבטחה היה בעל סמכות לתתה; לנותן ההבטחה הייתה כוונה להקנות לה תוקף משפטי מחייב; נותן ההבטחה הוא בעל יכולת למלא אחריה ואין סיבה אחרת המצדיקה את אי-קיום ההבטחה (בג"ץ 135/75 סאי-טקס קורפוריישן בע"מ נ' שר המסחר והתעשייה, פ"ד ל (1) 673 (1976); בג"ץ 2020/19 קיבוץ נחל עוז נ' מדינת ישראל - משרד החקלאות, פסקה 20 [נבו] (5.1.2020); עוד ראו דברי המלומדים: אלכס שטיין, הבטחה מינהלית, משפטים יד 255, 270 (1984); דפנה ברק-ארז, משפט מינהלי, כרך ג' - משפט מינהלי כלכלי, 311-322 (2013)).

לו. יישום כללים אלה לנדוננו מלמד, כי אין לטענת המערערים על מה שתסמוך. למרות היקף טענות הערעור על שלל נספחיו (מתפרס על כ- 200 עמודים), והטענות שובות הלב של ב"כ המערערים המלומד, לא נמצא כי יש לטענה זו עיגון עובדתי כלשהו, שבכוחו להוות הבטחה שלטונית, העונה על הקריטריונים שנקבעו בפסיקה, לשם השתכללותה לכדי השתק כלפי המדינה לביצוע הצווים.

לז. יתרה מזאת, לטענה זו אין כל קשר לאי ביצוע צווים שיפוטיים חלוטים, ואין קשר בין הפקעת הקרקע לפי החלטת מועצת מקרקעי ישראל, לבין אי הריסת מבנים לא חוקיים שהמערערים הצטוו בצו שיפוטי חלוט להורסם, וראו בעניין זה את דבריו הנכונים של בית המשפט העליון (כב' השופט י' אלרון) בסוגיה דומה, בימים אלה ממש, ברע"פ 66606-12-24 אגבאריה נ' מדינת ישראל, (7.1.2025).

לח. אשר על כן, הערעור נדחה, עיכוב הביצוע שניתן - מבוטל. לפני משורת הדין אין צו להוצאות. לט. המשיבה רשאית לבצע את הצווים ללא מגבלת זמן ולהיפרע מהמערערים בגין הוצאות ביצוע צו ההריסה. ניתן היום, כ"א טבת תשפ"ה, 21 ינואר 2025, בהעדר הצדדים.